

Mandics György

Somogyi Antal rovásírásos
gyűjteménye II-III. köt.

NKA támogatásával. Magánkiadás. 2014.

A könyv II. kötetének borítója

Mandics György újra elővette a Somogyi Antal gyűjteményében lévő régi magyar énekeket, melynek sorsát a 19. század második felének könyvérzete megpecsételte azzal, hogy hamisítványnak minősítette. Tulajdonképpen Toldy Ferencről a MTA akkori titkáráról származott ez az ítélet, amely aztán, úgy tűnik elfogadtatást nyert!

Mandics György újra átolvasta a kéziratot, olvasatát most ismertetett művében kiadta, s tanulmánnyal látta el. A tanulmány igyekszik kideríteni az énekek forrását, kifejti a középkori magyarság világképét az énekek tartalma alapján. Áttekinti a magyarság koraközépkori és középkori történetét a Mohácsi vészig.

A szerző nem tekinti hamisítványnak a Cicero kötet végére befűzött lapokon olvasható régi rovásírással és tollal írt énekeket, mert azok az énekek darabosak, a hamisítások ügyesebbek, sikkesebbek, mint pl. Thay Kálmán nótaszövegei. A szövegben nagy gazdagsággal jelenik meg a magyar táj, az erdők, folyók, lápok állatvilága, ezek többször érdekes nyelvi változatban. A régi szellemi élet szókincse is kibővül az énekek elemzése során. Leírt az énekmondó egy révülő táltost, s oly szavakat alkalmazott amelyek a mai ember számá-

ra szinte ismeretlenek, mégis megérti őket. A Duna vizében fürdő, úszkáló Árpád vezér hallgatta Mész táltos énekét arról, hogy vajon a Duna „elvéholyan” vélekedik a magyarok letelepedéséről. Mikor a „part majában úszott, látott nagyod lánogot”. Megijedt, „de legottan látta, hogy nincs baj, az egész nem más, mint c s e p r e n t e gyulatta. Mellette állt Losu táltos, s néze a tűz bele // Ki láttatván r ü t i k vala, s igen énekele.” (26. old.)

A cserefa a krónikák, balladák és mesék cserefája, itt a hét vezér hét tűzrakásában égett. A vezérek „kalánnal” üszköt vittek Árpád sátra elé, s így ott hatalmas tűz keletkezett. Ez a tűz ejtette révületbe Losu táltost, aki elénekelt, hogy a Duna csak azokat szereti, akik tiszták és nem ellenségesegek egymással. A víz és a tűz szimbolikus ereje az érdekes, régi mondai versgyűjtemény vezérelve. Itt is, mint láttuk, vérszerződés helyett közös tűzrakás jelképezte az együttműködés eszméjét, miközben a fővezér Árpád megtisztultan előlép a Duna vizéből.

Kova Áron hajdanvolt könyvét Szegedi István írta át. Hogy pontosan másolt-e, hagyott-e ki epizódokat, ki tudja? Viszont beleírta sokhelyütt a saját gondolatait, pl. azt is, hogy a rovásírást könnyű írni, de nehéz olvasni. Ezen gondolkoztam, amikor a r é v ü l í g é n e k „r ü t i k” ragozott változatát olvastam. Ez most olyan rövidítés, mint amilyeneket a gyorsírásban alkalmaznak, vagy még a régi gyökiszavak jelentek meg a 16. századi nyelvben. Ahhoz, hogy elfogadjuk nyelvemléknek a művet, s a régi magyar irodalom keretébe fogadjuk, a rövidített szavak kérdését meg kell oldani és le kell írni.

Mandics György alapos tanulmánnyal látta el a bemutatott és hitelesen feltárt forrásmunkát. Rendszerbe szedte az epizódok szerzőit, akik táltosok és- vagy zenészek, megmagyarázza a mű földrajzi, a növény és állatvilággal foglalkozó szavait és a régi világképpel is elmélyülten foglalkozik.

A régi magyar ének nem könnyű olvasmány. Nem könnyítik meg a dolgunkat az előzetes történeti ismereteink sem, mert ez a mű Árpádék hazatalálásáról és a középkori meg reneszánsz történelemről beszél, de nem pontosan úgy, mint a krónikák és a történelemkönyvek. Át kell mindent értelmezni. A szereplők is meglepik az olvasót, mert a vezérek, a királyok, táltosok társaságában talál-

hatók. Megdöbentő a táltosok elkötelezettsége. Losu táltos arra kéri az Istent, hogy legyen ereje ahhoz, hogy egész életében magyarnépi és fejedelmét szolgálja. Így elsőként a népet. Erre Árpád utána fogadja, hogy mint a tiszta víz és a tiszta tűz, olyan lélekkel kívánja szolgálni magyar népet.

Nehéz olvasmány vegyes tartalma miatt is. Megítélésem szerint belső magja a magyar világkép kivetítése, amely hol történeti eseményben, hol áldomás alatti vigalmi énekekben, hol szerelmes vagy vidám versben jelenik meg, de több esetben konkrét bölcséleti tartalmú költemény. Az említett epizódnál Losu táltos révülés alatt elmondja a világ örökkévalóságát, a mindig megújuló természet és lélek körforgását, az élet porladó és felfénylő állapotát. Foglalkozik az elemekkel, a levegővel, földdel, széllel stb., de a teremtés magjának a vizet és a tüzet tekinti és az erkölcsi világképet is e kettő szimbólumvilágába foglalta össze. Mandics György szépen szerkesztett könyvéből mindez közérthetően lép elénk.

Miért vélték hamisítványnak Toldy Ferencék a régi magyar éneket? Talán nem a ránk erőszakolt finnugor eszmeiség volt az egyetlen ok, bár lehet, hogy ez volt a döntő. Azonban a 19. század második felének tudományszemléletét figyelembe véve beláthatjuk, hogy minták alapján gondolkodtak. A minta mindig idegen országból érkezett, idegen nép, a magyartól eltérő erkölcsiség, kiforratlan világnézet, harcok és ellenségeskedés jellemezte az eurázsiai hősmonda irodalmának világát.

A régi magyar ének azonban nem ilyen. Egy más értékelése, a megértés, a szerelem, a vidám áldomások dübörgése, Isten és hazaszeretet és egy Isten központú, forgó, elhalni és megújulni képes belső rend gondolati köre dominál. Nem ilyen vartak, már ismerték a görög mitológiát és a Kalevalát, s a régi magyar éneket nem tudták a szakma műfaji keretébe belehelyezni. Nem is lehet, mert nem odavaló. A régi magyar éneket, akárcsak a népmeséket, a magyar bölcséleti irodalom öleli fel, mint különleges, mással össze nem vehető műveket.

Köszönjük Mandics Györgynek, hogy hozzáértéssel és alapos munkával kezünkbe adta eleink hagyatékát.

(szerk.)

Kühne Katalin

Eső a homokra

Könyvműhely.hu

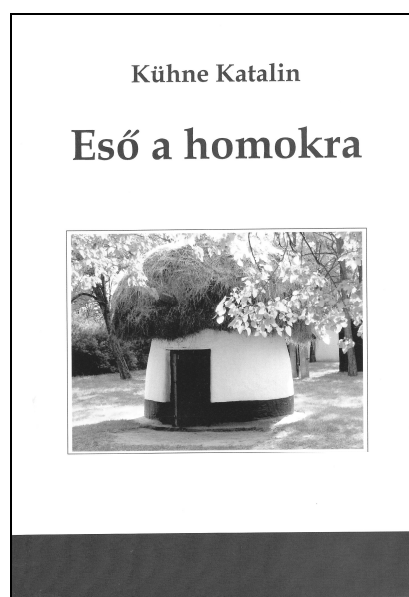
Az író-költő Kühne Katalin legújabb kötetét simogatom. Szép, esztétikus kivitelű könyv. Erőt ad, fellelkesít, a fáradt közöny ellen varázslat, felrázza az olvasót fásultságából, hitevesztettségéből. Ember, utak és arcok egész sora. Így alkot egyseget a földi, az emberi és az isteni Nála.

Írásaiban megelevenednek a hétköznapiak „muszáj Herkulesei”, lámpagyújtók és fáklyavívők egész sora: szülők, nagyszülők, tanárok, tanítók, írók, kutatók, művészek, papok, előadóművészek, de a szürke hétköznapiak kisemberei is nagyszerű helytállásukkal, kiváló szakmai, erkölcsi kvalitásukkal.

A tőle megismert és nagyra becsült beleérző és beleélő, empátikus képességekkel, szuggesztív erővel tud rátalálni az emberi kapcsolatok mozgató rugóira, a humánus erkölcsiségre, így emelve magasra a hétköznapiak taposómalom létéből ezeket a nagyszerű embereket, példaképet teremtve állítja piederasztálra alakjukat.

Írásain átsüt a varázs. A fények, amellyel elviselhetővé teszi, valósággal bearanyozza a sokszor elviselhetetlennek tűnő helyzeteket. Nagy érdeme: példamutató, létezőt kereső és találó magatartásformák hiteles fölmutatása.

(Csatáné Bartha Irén)

A könyv borítója